

TAUTINIŲ bendrijų 2011 naujienos Nr. 4 (39)

Lietuvos tautinės bendrijos fotografijose. Latvės.

Spalio 8 d. Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos Šokių teatre vyko jubiliejinis X-asis Lietuvos tautinių bendrijų vaikų ir jaunimo festivalis, kuriame dalyvavo armėnų, vokiečių, lenkų, žydų, totorių, rusų, ukrainiečių, baltarusių, rusų, karaimų, romų kolektyvai iš Vilniaus, Alytaus, Kauno, Visagino, Kėdainių, Trakų, Marijampolės.

p. 8

Spalio 9 dieną Lietuvos moldavai, bendrijos „Dačija“ nariai, Kryžių kalne pastatė simbolinį kryžių su užrašu: „Už Moldovos ir Lietuvos šviesią ateitį“. Kryžius buvo pastatytas trims svarbioms datoms paminėti. 2009 m. bendrija „Dačija“ minėjo savo veiklos 20-metį. Pernai, gegužės 31 d., sukako 20 metų, kai Moldovos Respublika, pirmoji iš buvusių sovietinių respublikų, pripažino Lietuvos Nepriklausomybę. Šiomet, rugpjūčio 27d., Moldovos Respublika šventė savo Nepriklausomybės paskelbimo 20-metį.

p. 14

Jono Parščilūno nuotr.

Rugsėjo 23 d. Vilniuje ant Basanavičiaus gatvėje esančio namo, pažymėto septynioliktu numeriu, sienos atidengta atminimo lenta žydų mokslininkui ir rašytojui Zalmanui Reizenai.

Atminimo lentos autorius – Mindaugas Šnipas.
p. 5

Audriaus Žygavičiaus nuotr.

Lapkričio 10 d. Vilniaus centre atidengta skulptūrinė kompozicija, skirta tarpukariu Lietuvoje kūrusiam žyriam scenografiui, grafikui ir tapytojui Mstislavui Dobužinskiui.

p. 15

Bendrijos nuotr.

Rugsėjo 22 d. Panevėžio žydų bendruomenės iniciatyva ant Birutės gatvės namo, pažymėto antruoju numeriu, atidengta žyriaus žydų režisieriaus ir aktorius Benjaminus Zuskinus atminimo lenta.

p. 5

T u r i n y s

SEIME	
Tautybė pase nurodoma nebus	2
VYRIAUSYBĖJE	
Patvirtintas Nediskriminavimo skatinimo 2012-2014 metų tarpinstitucinis veiklos planas	2
AKTUALIJOS	
Kultūros viceministras S. Vidtmann dalyvavo konferencijoje Liubline	2
Kultūros ministro A. Gelūno Naujametinis sveikinimas tautinėms bendrijoms	3
ESBO konferencijoje Vienoje dalyvavo Lietuvos tautinių bendrijų atstovai	3
J. Rumša. Lietuva pagerbė Holokausto aukomis tapusių savo gyventojų atminimą	4
Posėdžiavo Tautinių bendrijų taryba	6
Tarptautinėje konferencijoje – diskusija apie toleranciją	7
Jubiliejinis X-asis Lietuvos tautinių bendrijų vaikų ir jaunimo festivalis	8
G. Sidykovas. Nemėžio totoriai surengė festivalį	10
Mokslinėje konferencijoje – Bizantijos kultūrinis palikimas	11
Uzbekų plogo šventė Vilniuje ir Visagine	12
Azerbaidžano Nepriklausomybės jubiliejus pažymėtas konferencijoje	13
NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI	
L. Bartkienė. Moldaviškas kryžius Lietuvoje kaip tikėjimo ir dėkingumo simbolis	14
J. Rumša. Vilniuje atidengta skulptūrinė kompozicija dailininkui M. Dobužinskiui	15
D. Babilas. Apie totorių kulinarinį paveldą – iš pirmų lūpų	16
Norite pramokti karaimiškai? Jums padės pasiklabėjimų knygutė	17
T. Ševčenkos eilės – įvairiomis kalbomis	18
NAUJOS KNYGOS	
Knygoje – teisinės tautinių mažumų padėties Lietuvoje analizė	18
Straipsnių rinkinys „Holokaustas Lietuvoje 1941 – 1944 m.“	19
Neįsisavinta praeitis primena	19
TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE	
Tautinės mažumos Bulgarijoje	20
S U M M A R Y	20

Tautybė pase nurodoma nebus

Seimo Žmogaus teisių komitetas atmetė kai kurių Seimo narių siūlymus papildyti Paso ir Asmens tapatybės kortelės įstatymus pataisomis, kurios leistų pase įrašyti tautybę.

Šių papildymų tikslas – suteikti piliečiui teisę pase ir asmens tapatybės kortelėje įrašyti duomenis apie savo tautybę, jei jis to pageidauja. Tautybės įrašo įteisinimas asmens dokumentuose leistų piliečiui jį identifikuojančiais duomenimis nurodyti ne tik vardą, pavardę ar gimimo datą, bet ir priklausymą tautai, taip

deklaruojant savo tautinį identitetą.

Komitetas įvertino tai, kad asmens tautybė nėra asmens tapatybę ar pilietybę patvirtinantis duomuo, leidžiantis identifikuoti asmenį. Šis duomuo nurodo asmens priklausymą etninei tautai. Komiteto narių nuomone, pertekliniai duomenys asmens tapatybę liudijančiuose dokumentuose sukelia bereikalingą riziką šiais duomenimis pasinaudoti tretiesiems asmenims. Taip pat žengus vieną žingsnį, tai yra suteikus galimybę įrašyti perteklinį duomenį – tautybę, gali kilti kitos ini-

ciatyvos. Pasak Komiteto pirmininko Armino Lydekos, gal būt atsirastų asmenų, norinčių į asmens dokumentus įrašyti savo rasę, religinę priklausomybę, lytinę orientaciją, gyvenamąją vietą ar šeimyninę padėtį, nes kai kuriems tai gali pasirodyti svarbiau už tautybę.

Taip pat Komitete pažymėta, kad galimai tokiu įrašu būtų iššauktos ir tam tikros diskriminacijos apraiškos ar neteisėtos privilegijos. Pavyzdžiui, pareigūnai skirdami baudą gali skirtingai vertinti savos ir nesavos tautybės asmenį.

VYRIAUSYBĖJE

Patvirtintas Nediskriminavimo skatinimo 2012-2014 metų tarpinstitucinis veiklos planas

Lapkričio 2 d. Vyriausybė patvirtino Nediskriminavimo skatinimo 2012-2014 metų tarpinstitucinį veiklos planą.

Nediskriminavimo skatinimo 2012-2014 metų tarpinstitucinio veiklos plano paskirtis – užtikrinti švietėjišką nediskriminavimo skatinimo ir lygių galimybių priemonių vykdymą bei didinti teisinį sąmoningumą, tarpusavio supratimą ir toleranciją lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, išitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės,

religijos pagrindu, informuoti visuomenę apie diskriminacijos apraiškas Lietuvoje ir jos neigiamą poveikį tam tikrų visuomenės grupių galimybėms lygiomis sąlygomis aktyviai dalyvauti visuomenės veikloje.

Šiems uždaviniams įgyvendinti numatyta plati priemonių programa.

Bus rengiami seminarai, paskaitos, mokymai nediskriminavimo, tolerancijos ir pagarbos žmogui ugdymo

klausimais. Planuojama organizuoti toleranciją ir kitų kultūrų pažinimą skatinančius renginius.

Numatyta aktyvinti nevalstybinių organizacijų, ginančių žmogaus teises, veiklą.

Bus atliekami nediskriminavimo skatinimo tyrimai, apžvalgos, studijos, įgyvendinamos informavimo nediskriminavimo klausimais priemonės (leidiniai, plakatai, reklaminiai klipai, televizijos bei radijo laidos ir kita).

AKTUALIJOS

Kultūros viceministras S. Vidtmann dalyvavo konferencijoje Liubline

Rugsėjo 14-16 d. Liubline (Lenkija) vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Tautinės, etninės ir kalbinės mažumos Europos Sąjungoje“.

Pranešimą apie Lietuvos tautinių mažumų politiką skaitė kultūros viceministras Stanislav Vidtmann. Vice-

ministras taip pat dalyvavo ir kalbėjo apskritojo stalo diskusijoje apie ES tautinių mažumų apsaugos teisinius instrumentus ir jų tobulinimą.

Mokslinės konferencijos pranešimuose buvo nagrinėjami tautinių, etninių ir kalbinių mažumų Europos Sąjungoje teisiniai, sociologiniai,

kultūriniai, demografiniai ir kiti klausimai.

Forume dalyvavo per 200 valstybinių institucijų, nevyriausybinių organizacijų atstovų, mokslininkų, besirūpinančių tautinių mažumų politikos įgyvendinimu šalyse – ES narėse.

TBN inf.

Mieli tautinių bendrijų nariai, nevyriausybinių organizacijų atstovai,

Artėja gražiausios metų šventės, kai susitinka draugai ir artimieji, kai aptariame praėjusius metus, išsakome svajones, susijusias su naujaisiais. Tai laikas džiaugsmui, gerai nuotaikai ir tikėjimui.

Siekiamo besikeičiančiame šiandienos pasaulyje išsaugoti ir puoselėti tai, ką savo talentu, protu ir darbštumu sukūrė nuo seno Lietuvoje gyvenančios tautos. Mūsų tikslas – sukurti modernią valstybę, kurioje būtų saugu ir gera gyventi mums visiems.

Nuoširdžiai linkiu bendros vilties, reikšmingų ir prasmingų darbų, kuriant atvirą ir tolerantišką visuomenę.

Linkiu Jums linksmų Šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų Metų!

Arūnas Gelūnas
Kultūros ministras

ESBO konferencijoje Vienoje dalyvavo Lietuvos tautinių bendrijų atstovai

Spalio 27-28 d. Austrijos sostinėje Vienoje vyko konferencija, kurią bendrai organizavo 2011 m. ESBO pirmininkaujanti Lietuva ir ESBO Demokratinė institucijų ir žmogaus teisių biuras.

M. Gamzajevs, A. Jakubauskas, A. Eidintas, V. Aleknaitė-Abramikienė konferencijos posėdžių metu

Konferencijoje dalyvavo apie 150 dalyvių, tarp kurių – pilietinės visuomenės, žiniasklaidos atstovai, politikai iš visos ESBO erdvės.

Lietuvai šioje konferencijoje atstovavo užsienio reikalų viceministras Evaldas Ignatavičius, ambasadorius ypatingiems pavedimams

Alfonsas Eidintas, Seimo narė Vilija Aleknaitė-Abramikienė, Vytauto Didžiojo universiteto profesorius Egdūnas Račius, Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas, Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas Mahiras Gamzajevs, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas.

Konferencijoje buvo svarstomi netolerancijos ir diskriminacijos prieš musulmonus viešojoje erdvėje klausimai.

Ši konferencija buvo trečiasis ir paskutinis aukšto lygio susitikimas, kurį bendrai organizavo ESBO Demokratinė institucijų ir žmogaus teisių biuras ir ESBO pirmininkaujanti Lietuva. Kovo mėnesį Prahoje buvo surengta konferencija, skirta antisemitizmui viešajame diskurse, o rugsėjo mėnesį Romoje vyko konferencija, kurioje aptarti neapykantos prieš krikščionis nusikaltimai.

TBN inf.

Lietuva pagerbė Holokausto aukomis tapusių savo gyventojų atminimą

Gėlės ir vainikai Holokausto aukoms

Renginiai, iškilmingomis ceremonijomis visoje šalyje pagerbtas Holokausto aukomis tapusių Lietuvos gyventojų atminimas. Naciai ir jų vietiniai talkininkai per Antrąjį pasaulinį karą sunaikino per 200 tūkst. žydų – beveik visą šimtmečius Lietuvoje gyvenusią žydų bendruomenę.

Jonas RUMŠA

Susirinko šimtai žmonių

Minint Lietuvos žydų genocido aukų atminimo dieną – Rugsėjo 23 d. – maldinga eiseną nuo Geto aukų aikštės iki Aukštųjų Panerių memorialo pagerbtas Holokausto aukų atminimas.

Aukštuosiuose Paneriuose pagerbti Holokausto aukų susirinko šimtai žmonių.

Per Antrąjį pasaulinį karą, 1941-ųjų rugsėjo pradžioje, senamiestyje buvo įkurtas Vilniaus getas. Čia žydų bendruomenė laikyta izoliuota, o per kelerius metus vežant į Panerius – sunaikinta.

Holokausto aukų pagerbimo ceremonijoje kalbėjo Lietuvos žydų bendruomenės pirmininko pavaduotoja

Faina Kukliansky, Izraelio pramonės, prekybos ir darbo ministras Šalomas Simhonas, kunigas pranciškonas Julius Sasnauskas, LR Seimo Pirmininkė Irena Degutienė.

Prie memorialo aukų atminimui aukščiausi šalies pareigūnai padėjo gėlių, nacių nužudytuosius pagerbė getą išgyvenę žydai.

Dainavo „Anachnu-Kan“ (Izraelis) choras ir Vilniaus Šalom Aleichemo mokyklos mokiniai.

Minint žydų genocido dieną, moksleiviai masinių žudynių vietose prie įvairių miestų ir miestelių dėliojo iš akmenėlių menora. Tokia menora sudėliota ir prie memorialo Aukštuosiuose Paneriuose.

Parodos, koncertai, skaitymai

Rugsėjo 22 d. nuo pat ryto iki vėlaus vakaro šv. Kotrynos bažnyčioje

buvo viešai skaitomos Vilniaus žydų gete kalintų ir Aukštuosiuose Paneriuose nužudytų žmonių vardai. Per penkiolika valandų trukusį renginį po bažnyčios skliautais nuskambėjo tūkstančiai vardų ir pavardžių, minimos įvairiausios profesijos. Kraupų sąrašą skaitė kelios dešimtys vilniečių ir sostinės svečių, tarp kurių buvo daug jaunimo.

Rugsėjo 23 d. Seimo parodų galerijoje atidaryta Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus kilnojamoji paroda „Jeigu užmirščiau aš...“, eksponuojama pažymint Holokausto aukomis tapusių Lietuvos gyventojų atminimo metus. Joje pasakojama apie Butrimonių žydų bendruomenę ir jos tragišką likimą Antrojo pasaulinio karo metais. Paroda parengta Rivos Lozanski- Bogomolnajos (1920-2002) surinktų fotografijų pagrindu.

Vilniaus geto aukos buvo pagerbtos prie Holokausto aukoms atminti skirtos skulptūros „Vilties liepsna“, esančios Vilniaus „Lėlės“ ir Jaunimo teatrų kieme. Buvusiame geto, dabar

„Lėlės“, teatre surengtas atminimo koncertas „Siela niekada nenutyla“, kuriame skambėjo Aleksandro Olšanetskio, Avromo Brudnos, Gliko Hiršo, Aleksandro Volkoviskio, Noemi Šemer dainos.

Vilniaus rotušėje buvo surengtas koncertas „Aš visados gyvensiu Viešpaties namuose“, o Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centre – teatralizuotas koncertas „Sielų švytėjimas“.

Lietuvos žydų bendruomenės Jashos Heifeco salėje vyko filmo „Dabar aš kalbėsiu“ premjera. Filmą pasakoja apie Vilniuje gyvenusią žydų partizanę Vitką Kovner, kuri praėjus 65 metams po Antrojo pasaulinio karo dalijasi savo patirtais išgyvenimais.

Neįprastas žygis

Neįprastu žygiu Kaune buvo paminėta Lietuvos žydų genocido diena ir Holokausto Lietuvoje 70-metis.

Šešis kilometrus, nuo IX forto iki miesto Rotušės, nusidriekė Gyvybės žygis, kuriame dalyvavo į minėjamą atvykę krikščionys iš Vokietijos, lietuviai, Holokausta išgyvenę žydai ir jų vaikai.

Rotušės aikštėje buvo surengtas minėjimas. Vėliau vyko Šabo vakarienė su žydų bendruomene.

Gyvybės žygiai vyko ir kituose šalies miestuose.

Pirmą kartą toks žygis buvo surengtas 2007 m. Vokietijoje, kai grupė krikščionių pajuto, jog reikia atgailauti dėl nuodėmių, kurias daugelio iš jų tėvai ir seneliai padarė žydų Holokausto metu. Žygio sumanytojai ir organizatoriai yra įsitikinę, kad nuoširdus atgailos aktas sutaiko krikščionis ir žydus, išgydo daug skaudžių žaizdų.

Atidengta Z. Reizeno atminimo lenta

Rugsėjo 23 d. Vilniuje ant Basanavičiaus gatvėje esančio namo, pažymėto septynioliktu numeriu, sienos atidengta žydų mokslininko ir

rašytojo Zalmano Reizeno atminimo lenta.

Atminimo lentos autorius – Mindaugas Šnipas.

Z. Reizenas buvo žydų dienraščio „Vilner Tog“ Vilniuje redaktorius, leido žurnalą „Yidishe Filologie“. Jo filologinis darbas „Žydų literatūros ir spaudos žinynas“ ligi šiol labai vertinamas mokslo pasaulyje. Z. Reizenas buvo vienas iš žydų mokslo instituto (JIVO) įkūrėjų ir vadovų. Jis taip pat ilgus metus buvo pasaulinio žydų literatū „Pen“ klubo pirmininkas. Dėl to, kad „Vilner Tog“ kritikavo tautinę anuometinės administracijos politiką, nukreiptą prieš žydus, lietuvius ir baltarusius, Z. Reizenas patyrė daug sunkumų. Jis aštriai pasisakė prieš liūdnei pagarsėjusį Molotovo – Ribentropo paktą. Už tai pirmosiomis 1939-ųjų rugsėjo dienomis buvo NKVD areštuotas ir nužudytas.

Įamžintas režisieriaus ir aktorius atminimas

Rugsėjo 22 d. Panevėžio žydų bendruomenės iniciatyva ant Birutės gatvės namo, pažymėto antruoju numeriu, atidengta žymaus žydų režisieriaus ir aktorius Benjamino Zuskinio atminimo lenta.

B. Zuskinas gimė 1899 m. balandžio 28 d. Panevėžyje. Tėvas turėjo

rūbų siuvimo saloną ir tuo išlaikė šeimą. Būsimasis aktorius mokėsi žydų chedere, Panevėžio realinėje mokykloje. Pirmojo pasaulinio karo pradžioje su žydų trėmimo banga pateko į Penzą.

Čia prasidėjo B. Zuskinio aktorinė karjera. Jis vaidino mėgėjiško teatro studijoje, Valstybiniame žydų kameriniame teatre, kino filmuose, dėstė aktorystės meną teatro mokykloje, buvo Solomono Michoelso kolega.

1948 m. B. Zuskinas kartu su grupe kitų menininkų buvo areštuotas. Sušaudytas Maskvoje 1952 m. rugpjūčio 12 d.

Teisuolio vardo gatvė

Vilniuje bus įamžintas Pasaulio tautų teisuolio Juozo Rutkausko atminimas. Rugsėjo 21 d. Vilniaus miesto taryba nusprendė, kad jo vardu bus pavadinta gatvė Viršuliškių seniūnijoje.

J. Rutkauskas savo bute Vilniuje slėpė žydus, vėliau su naujais dokumentais padėdavo jiems išvykti į užsienį. Tokiu būdu jis išgelbėjo apie 150 žydų. Už tai J. Rutkauskas nacių buvo sušaudytas.

J. Rutkausko vardu Jad Vašem memoriale, Jeruzalėje, yra atidengta atminimo lenta. 1996 m. jam suteiktas Pasaulio tautų teisuolio vardas.

Iš akmenėlių dedama menora

Vermachto seržantas gelbėjo žydus

Rugsėjo 22 d. Vilniaus Antakalnio kapinėse pagerbtas Pasaulio tautų teisuolio Antono Schmidto atminimas. Čia jam atidengtas paminklinis ženklas.

Austrijos pilietis A. Schmidtas, būdamas Vokietijos vermachto seržantu, išdrįso nepaklusti beprotiškiems įsakymams, 1941-1942 m. išgelbėjo šimtus Vilniaus geto žydų, buvo už tai karo lauko teismo nuteistas sušaudyti.

Kėdainių žydams atminti

Rugsėjo 25 d. prie Kėdainių atidengtas memorialas, kuriame įamžintos 1003 nužudytų žydų pavardės. Tačiau daugiau kaip pusės čia palaidotų tapatybės kol kas nepavyko nustatyti.

1941-ųjų rugpjūtį priemiestiniame Daukšių kaime naciai sunaikino Kėdainių, Šėtos ir Žemių žydų bendruomenes – iš viso per du tūkstančius žmonių – vyrų, moterų, vaikų, senelių. Vėliau – dar tiek pat. Beveik tris šimtus metų gyvavusi Kėdainių krašto žydų bendruomenė, garsėjusi

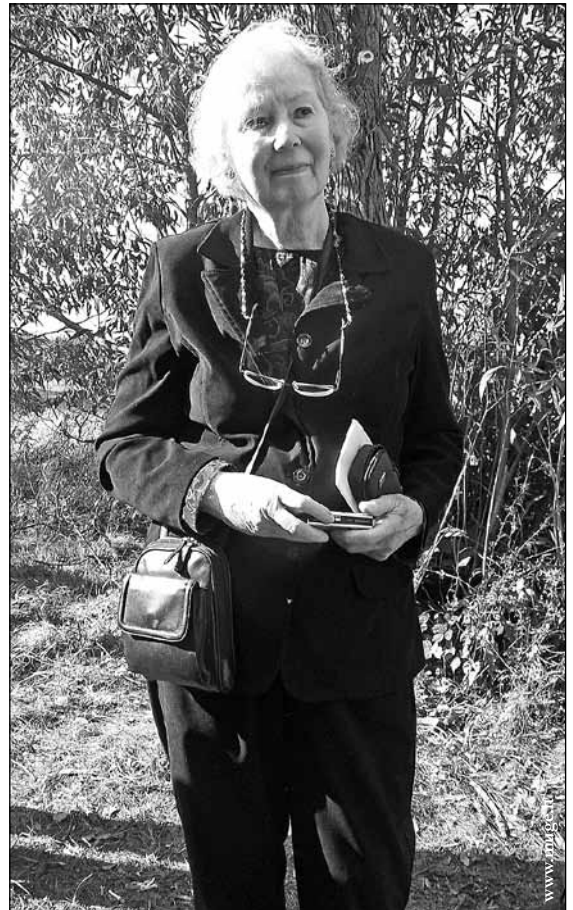
iškiliais rabinais, kurių globojamas studijavo Talmudą būsimasis Vilniaus Gaonas Elijahu, buvo sunaikinta.

Į iškilmingą ceremoniją iš JAV buvo atvykusi Kėdainių žydų bendruomenės palikuonė Myra Sklarew. „Šiame memoriale – pavardės net dvidešimt devynių man artimų žmonių. Esu dėkinga už jų atminimo įamžinimą“, – sakė Myra Sklarew.

Skandalią netektį ceremonijos dalyviams priminė ir perkusininko, avangardinio džiazio atlikėjo Arkadijaus Gotesmano bei trimitininko Dominyko Vyšniausko atliekama muzikinė kompozicija – malda „Laiškai į praeitį“.

Lietuvių papročiu ant kapų buvo dedamos puokštės gėlių, o pagal žydų tradicijas – po akmenuką.

Memorialo idėjos autorius – menininkas Feliksas Paulauskas. Kėdainių Senosios Rinkos aikštėje esančiuose Žydų maldos namuose neseniai pastatyta jo sukurta

Į iškilmingą ceremoniją iš JAV buvo atvykusi Kėdainių žydų bendruomenės palikuonė Myra Sklarew

kompozicija, kurioje įmontuotos šovinių gilzės, simbolizuojančios kiekvieną žuvusįjį.

Posėdžiavo Tautinių bendrijų taryba

Spalio 5 d. Tautinių bendrijų namuose vyko Tautinių bendrijų tarybos posėdis, kuriam pirmininkavo jos pirmininkas Mahiras Gamzajevas.

Posėdyje dalyvavo kultūros ministras Arūnas Gelūnas. Ministras Tautinių bendrijų tarybos nariams pristatė kultūros viceministrą Stanislavą Vidtmanną, neseniai paskirtą į šias pareigas. S. Vidtmann, be kitų sričių, kuruos tautinių bendrijų klausimus.

Posėdžio metu aptarti aktualūs tautinių bendrijų veiklos klausimai, tarp jų būsimo Tautinių mažumų įstatymo koncepcijos rengimo eiga, praėjusią vasarą priimto Švietimo įstatymo įgyvendinimo problemos, tautinių bendrijų kultūros ir švietimo

projektų finansavimas 2012 metais, galimybė atnaujinti laidos „Labas“ transliaciją per Lietuvos televiziją ir kt.

Ministras A. Gelūnas, viceministras S. Vidtmann pareiškė savo nuomonę Tautinių bendrijų tarybos nariams rūpimomis problemomis, atsakė į jų klausimus.

***

Gruodžio 1 d. Tautinių bendrijų namuose vykusiame Tautinių bendrijų tarybos posėdyje jos nariai susitiko su Seimo Ekonomikos komiteto pirmininku Dainiumi Budriu ir Seimo Biudžeto ir finansų komiteto nariu Algirdu Butkevičiumi.

D. Budrys ir A. Butkevičius papasakojo apie tuo metu Seimo ko-

mitetuose svarstomą biudžeto 2012 metams projektą, galimybes finansuoti tautinių bendrijų veiklą, geriau tenkinti tautinių bendruomenių poreikius švietimo, informacijos gimtąja kalba srityse.

Posėdžio metu buvo aptarti tautinių mažumų organizacijų kultūros ir švietimo projektų finansavimo 2012 m., valstybinės struktūros, kuruojančios tautines bendrijas, tobulinimo, televizijos laidų tautinėms bendrijoms per Nacionalinį transliuotoją, Tautinių bendrijų namų rekonstrukcijos klausimai.

Posėdyje dalyvavo kultūros ministro patarėjas Imantas Melianas, Kultūros ministerijos Tautinių mažumų reikalų skyriaus vedėjas Kastytis Minkauskas.

TBN inf.

Tarptautinėje konferencijoje – diskusija apie toleranciją

Lapkričio 16-ąją Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centre vyko tarptautinė konferencija „Tolerancija ir totalitarizmas. Laisvės išbandymai“.

Kalbas konferencijoje pasakė užsienio reikalų ministras Audronius Ažubalis, Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas Emanuelis Zingeris, JAV Valstybės departamento specialioji pasiuntinė kovos su antisemitizmu klausimais Hannah Rosenthal.

Pranešimus skaitė Kauno Vytauto Didžiojo universiteto profesoriai Gintautas Mažeikis ir Šarūnas Liekis, Lietuvos edukologijos universiteto profesorė Irena Veisaitė, Lietuvos žydų bendruomenės vykdančiasis direktorius Simonas Gurevičius, kunigas Julius Sasnauskas, pastorius Tomas Šernas, pirmoji Tautybių departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė, LR ambasadorė profesorė Halina Kobeckaitė.

Renginio dalyviai išklaušė buvusio Lietuvos Helsinkio grupės nario, mokslininko ir publicisto iš Vokietijos Eitano Finkelšteino, Rusijos žinomo politologo ir publicisto Andrejaus Piontkovskio, Radijo „Izraelio balsas“ (Izraelis) tarptautinės transliacijos direktoriaus Šmuel Ben Zvi, Ukrainos

žydų fondo direktoriaus pavaduotojo Jevgenijaus Dikij kalbą.

Konferencijoje, skirtoje Tarptautinei tolerancijos dienai, buvo diskutuojama apie tolerancijos būklę šiuolaikiniame pasaulyje, antisemitizmo, ksenofobijos ir kitų neapykantą kurstančių reiškinių priežastis bei jų įveikimo galimybes.

Kalbėtojai pabrėžė, kad XXI amžiuje kyla naujų problemų. Pasaulinė ekonominė krizė, didinanti radikalizmo ir ekstremizmo grėsmę, yra rimtas demokratijos ir tolerancijos išbandymas. Nepavyko išvengti ir senų konfliktų atsinaujinimo dėl etninės, religinės, socialinės nesantaikos pasaulyje. Todėl šiandien itin aktualus Jungtinių Tautų raginimas plėtoti toleranciją ir gyventi vienam su kitu kaip geriems kaimynams.

1995 m. Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija

Konferencijoje pranešimą skaitė pirmoji Tautybių departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė, LR ambasadorė prof. Halina Kobeckaitė

(UNESCO) lapkričio 16-ąją paskelbė Tarptautine tolerancijos diena, kuri kasmet minima daugelyje demokratišų šalių. Lietuvoje ši diena minima nuo 2003 m.

Renginio metu buvo aptariama ir Lietuvos Helsinkio grupės veikla ginant žmogaus teises. Šiomet sukako 35-eri metai nuo jos įsikūrimo.

Konferencija buvo rengta pagal Vyriausybės programą, skirtą paminėti Holokausto aukų atminimo metus. 2011-uosius metus Lietuvos Respublikos Seimas yra paskelbęs Holokausto aukomis tapusių Lietuvos gyventojų atminimo metais.

Konferencijoje dalyvavo akademinės bendruomenės, nevyriausybinių organizacijų, tarp jų tautinių bendrijų, atstovai, politikos ir visuomenės veikėjai, dvasininkai, žurnalistai, užsienio šalių diplomatai.

Jono Česnavičiaus nuotraukos

TBN inf.

Konferencijos salėje

Jubiliejinis X-asis Lietuvos tautinių bendrijų vaikų ir jaunimo festivalis

Spalio 8 d. Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos Šokių teatre vyko jubiliejinis X-asis Lietuvos tautinių bendrijų vaikų ir jaunimo festivalis, kuriame dalyvavo armėnų, vokiečių, lenkų, žydų, totorių, rusų, ukrainiečių, baltarusių, rusų, karaimų, romų kolektyvai iš Vilniaus, Alytaus, Kauno, Visagino, Kėdainių, Marijampolės.

vaikai mokytūsi savo gimtosios kalbos, susipažintų su savo tautos tradicijomis, papročiais. Tai praturtina visu

Festivalio dalyvius ir svečius sveikino kultūros viceministras Stanislav Vidtmann. „Šis festivalis – puiki šventė“, - sakė viceministras. - „Dėkoju tėvams, mokytojams, kurie dirba, kad

mūsų kultūrinį, dvasinį gyvenimą“.

Sveikinimo žodį tarė Visagino vicemerė Elena Čekienė, Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas, Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas Mahiras Gamzajevs.

Festivalio metu skambėjo įvairių tautų muzikiniai motyvai, dainos, eilėraščiai, akį traukė

Tautinių bendrijų namai šiuos festivalius organizuoja nuo 2002-ųjų metų. Jais siekiama skatinti tautinių bendrijų vaikus ir jaunimą mokytis gimtosios kalbos, pažinti savo tautos istoriją, etnokultūrą, tradicijas, skatinti įvairių šalies

įvairiaspalviais tautiniais rūbais pasipuošę šokėjai.

Festivalyje dalyvavusiems kolektyvams, jų vadovams buvo įteikti Kultūros ministerijos Sveikinimai, Tautinių bendrijų namų Padėkos raštai.

tautų atstovų tarpusavio dialogą ir tarpkultūrinį bendravimą.

Be Vilniaus, Lietuvos tautinių bendrijų vaikų ir jaunimo festivaliai taip pat vyko Kaune ir Visagine.

Vlodo Uzniečiaus nuotr.

TBN inf.

Nemėžio totoriai surengė festivalį

Tokio gausaus būrio svečių, lapkričio 12 d. sugužėjusių į Vilniaus rajono Nemėžio šv. Rapolo Kalinausko gimnaziją, vietos gyventojai seniai nematė. Čia vyko vietos totorių bendruomenės surengtas tautinių mažumų ir etninių lietuvių kultūros festivalis.

Galimas SITDYKOVAS

Laikraščio „Lietuvos totoriai“
vyr. redaktorius

Laukė įvairi programa

„Nusprendėme surengti festivalį Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto garbei. Mūsų gyvenvietėje buvo šio iškilaus valdovo šeimyninė-gynybinė pilis. Dabar joje draugiškai gyvena įvairių tautybių atstovai: lietuviai, lenkai, baltarusiai, totoriai, rusai. Toks renginys suartina žmones“, - pradėdamas festivalį, sakė Nemėžio totorių bendruomenės pirmininkas Tairas Kuznecovas.

Jis dėkojo visiems, padėjusiems surengti šią šventę, kurios programoje buvo ekskursija po Nemėžio apylinkes, fotomenininko Jono Paršeliūno fotografijų paroda „Totoriai Lietuvoje“, Liusios Gaidukevičienės kulinarinės knygos „Šimtalapis ir ne tik...“ pristatymas, mokslinė-praktinė konferencija, šachmatų turnyras, koncertas.

Festivalio dalyviai lankėsi Nemėžio totorių mečetėje, stebėjo pagal islamo tradicijas vykusią sutuoktuvų ceremoniją, kurioje Alacho akivaizdoje vienas kitam prisiekė musulmonas ir katalikė.

Svečiai aukštai vertino

Europos parlamento narys Valdemar Tomaševski pasidžiaugė renginiu, vykstančiu Nemėžyje, kur darniai gyvena daugelio tautybių žmonės.

LR Seimo nariai Julius Sabatauskas ir Gintaras Songaila pažymėjo, kad toks festivalis turi būti tęstinis ir remtinas.

Etnologo, profesoriaus Liberto Klimkos nuomone, apie Nemėžį ir jo šlovingą praeitį trūksta informacijos.

„Lietuva per amžius buvo tolerantiška įvairių tautybių bei tikėjimų atžvilgiu. Todėl čia prigijo totoriai ir kitų tautų atstovai, Lietuva jiems tapo antrąja tėvyne“, - sakė istorikas Romas Batūra.

„Nemėžis yra pavyzdys, kaip nedidelėje gyvenvietėje gali draugiškai sugyventi įvairių tautybių žmonės“, - sakė Nemėžio totorių bendruomenės pirmininkas Tairas Kuznecovas

Diskutavo apie praeitį ir dabartį

Mokslinėje-praktinėje konferencijoje, kuriai vadovavo Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas, Mykolo Romerio universiteto Politikos mokslų katedros docentas, socialinių mokslų daktaras Adas Jakubauskas, jos dalyviai diskutavo šiomis temomis: Vytauto Didžiojo politika, telkiant skirtingas tautas Lietuvoje; Aukso Ordos chano Tochtamyšo totorių-karių įsikūrimas prie kunigaikščio šeimyninės pilies Nemėžyje 1397 m.; šio chano sūnaus, totorių raitijos vado caraičio Dželal-ed-Dino dalyvavimas Žalgirio mūšyje; Vytauto Didžiojo šeimyninė-gynybinė pilis Nemėžyje.

Konferencijos dalyviai, tarp kurių buvo Lietuvos totorių istorijos tyrinėtojai prof. L. Klimka,

Malonu kaip lygus su lygiu išbandyti savo jėgas prie šachmatų lentos su pačiu Seimo nariu Juliumi Sabatausku

doc. R. Batūra, kalbėjo apie Nemėžio istoriją ir dabartį, svarstė, kaip gerinti totorių kultūros sklaidą šalyje ir užsienyje.

Prie šachmatų lentų

Festivalio metu vyko greitųjų šachmatų komandinis turnyras Vytauto Didžiojo taurei laimėti. Jame dalyvavo keturios vyrų ir viena moterų komandos, kuriose buvo ne tik mėgėjų, bet ir tituluotų šachmatininkų. Tai praeityje buvę Lietuvos šachmatų čempionai Vidmantas Mališauskas, Antanas Zapolskis, Virginijus Dambrauskas, Emilis Šlekys, Marina Ališauskienė. Be jų, žaidė tautinių bendrijų, valstybinių institucijų atstovai, užsienio šalių diplomatiniai atstovybių darbuotojai.

Pirmąją vietą užėmė elitinis šaškių ir šachmatų klubas „Rositsan“ ir Macabi, antrąją – Lietuvos totorių komanda.

Tuo tarpu Seimo komanda, kurioje žaidė Seimo nariai J. Sabatauskas, G. Songaila ir L. Dinius, o taip pat A. Zapolskis ir V. Milašiūtė, turėjo tenkintis ketvirtąja vieta.

Nugalėtojams įteikti diplomai, medaliai, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto taurė – šešių

Į Nemėžio šv. Rapolo Kalinausko gimnazijos salę pažiūrėti koncerto susirinko gausus būrys totorių ir jų svečių
Jono Paršeliūno nuotraukos

šimtų milimetrų šachmatų bokštas, pagamintas iš akmens ir gintaro, simbolizuojantis 600-ąsias Žalgirio mūšio metines, kurios buvo minimos pernai.

Koncertavo bendrijų kolektyvai

Tautinių bendrijų kolektyvai surengė koncertą, kurį vedė solistė Almira Trakšėlienė. Ji ir dainavo. Žiūrovus džiugino lenkų moterų ansamblis „Ale Babki“, Grigiškių totorių ansamblis „Alije“, kurio va-

dovas Aleksandras Melechas sulaukė sveikinimų gimtadienio proga.

Kauno totorių bendruomenės atstovė solistė Rima Kazėnienė padainavo keletą dainų.

Žiūrovų nuotaiką kėlė ir kiti atlikėjai.

Totoriškos vaišės

Festivalis baigėsi gimnazijos valgykloje. Nemėžio totorių bendruomenės moterys, puikios kulinarės, šventės dalyvius vaišino koldūnais, plovu ir kitais totoriškais patiekalais.

Mokslinėje konferencijoje – Bizantijos kultūrinis palikimas

Rugsėjo 23 d. Seimo Konstitucijos salėje vyko Graikų bendruomenės Lietuvoje „Pontos“ surengta tarptautinė mokslinė konferencija „Europos Sąjunga ir Bizantijos kultūrinis palikimas: Trapezundo imperijos 550-osios žlugimo metinės – bizantiškojo pasaulio tragedija“.

Seimo Tarparlamentinių ryšių su Graikijos Respublika pirmininkas Gediminas Navaitis, kreipdamasis į konferencijos dalyvius, pažymėjo, kad svarbu studijuoti ir pažinti įvairias kultūras, kurios praturtina mūsų kultūrą, plečia mokslinių tyrinėjimų tematiką.

Pranešimus konferencijoje skaitė mokslininkai iš Baltarusijos, Latvijos, Lietuvos, Graikijos, Rusijos ir kitų šalių. Tarp pranešėjų iš Lietuvos buvo prof. Bronius Genzelis (VDU), dr. Algis Kasperavičius, dr. Jelena Konickaja (VU) ir kt.

Konferencijos metu buvo atidaryta paroda apie graikų-pontiečių šventovę „Panagia Sumela“.

Vakare Tautinių bendrijų namuose buvo surengta kultūrinė programa. Konferencijos dalyviams ir svečiams koncertavo Ingos Gurejevos vadovaujamas šokių kolektyvas „Fantazija“, baltarusių klubo „Siabryna“ dainininkės Valentina

Kovalčiuk, Valentina Ivanova ir Ksenija Miloš.

Kitą dieną konferencija darbą tęsė Tautinių bendrijų namuose.

Mokslinės konferencijos apie Bizantijos kultūrinį palikimą – tęstinis Graikų bendruomenės Lietuvoje „Pontos“ projektas. Jos vyksta nuo 2003-ųjų metų. Pastaroji buvo penktoji.

„Konferencijose sukaupta daug vertingos medžiagos, kuri išdėstyta įvairių šalių mokslininkų pranešimuose. Neprarandame vilties šią medžiagą kada nors išleisti“, - teigė „Pontos“ pirmininkas Georgios Macukatov.

TBN inf.

Uzbekų plogo šventė Vilniuje ir Visagine

Rugsėjo 9 d. Tautinių bendrijų namų Didžiojoje salėje Lietuvos uzbekų kultūros centras surengė Uzbekų kultūros dienos – Uzbekų plogo šventę, skirtą Uzbekistano Respublikos Nepriklausomybės 20-osioms metinėms ir šio Centro veiklos 10-mečiui paminėti.

Į šventę atvyko išeiviai iš šios Vidurinės Azijos valstybės, Lietuvos tautinių bendrijų atstovai, Centro bičiuliai.

Salė papuošta Lietuvos, Europos Sąjungos ir Uzbekistano vėliavomis. Ekrane – Uzbekistano herbas. Skamba uzbekiškos melodijos.

Buvo atlikti Lietuvos ir Uzbekistano himnai.

Centro vadovė Leila Urmanova-Vnukova papasakojo apie jo veiklą, minėjo atliktus per dešimtmetį darbus. „Mūsų tikslas – supažindinti Lietuvos gyventojus su sena ir turtinga uzbekų kultūra, tradicijomis, papročiais, burti čia gyvenančius

tautiečius, prisidėti prie kultūrinių ryšių tarp Lietuvos ir Uzbekistano stiprinimo“, - sakė L. Urmanova-Vnukova.

Centrą jo jubiliejaus proga sveikino kultūros viceministras Stanislav Vidtmann, Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė, tautinių bendrijų atstovai, svečiai iš Estijos.

Renginio dalyviai

Lietuvos uzbekų kultūros centro vadovė Leila Urmanova-Vnukova

Pagal uzbekų papročius plovą gamina vyrai

taip pat sužinojo daug įdomaus apie tolimąją šalį, jos ekonomiką, istoriją, kultūrą, pasiekimus per Nepriklausomybės laikotarpį. Ir ne tik sužinojo.

Įspūdingą koncertą surengė profesionalus kolektyvas iš Taškento „Registan“, kuriam vadovauja jo įkūrėjas ir meno vadovas Zulchorbekas

Turapovas, Uzbekijos valstybinės konservatorijos docentas, respublikinių konkursų laureatas, liaudies instrumentų ud ir dutar bas atlikėjas. Kolektyvas savo pasirodymais pelnė pripažinimą Japonijoje, Belgijoje, Olandijoje, Austrijoje, Egipte ir kitose šalyse.

Veikė fotografijų apie Uzbekistaną, nacionalinių drabužių paroda.

Antroje renginio dalyje jo dalyviai buvo pakviesti paragauti tikro uzbekiško plogo.

Rugsėjo 10 d. tokią pat šventę Uzbekų kultūros centras Lietuvoje surengė Visagine, kur gyvena nemažai išeivių iš Uzbekistano ir kitų Vidurinės Azijos šalių.

Vlodo Uznevičiaus nuotraukos

TBN inf.

Azerbaidžano Nepriklausomybės jubiliejus pažymėtas konferencijoje

Spalio 20 d. Seimo Konstitucijos salėje vyko konferencija, skirta Azerbaidžano Respublikos Nepriklausomybės atkūrimo 20-mečiui pažymėti.

1991 m. spalio 18 d. Azerbaidžano parlamentas (Milli Medžlisas) priėmė Nepriklausomybės konstitucinį aktą. Šio akto priėmimo diena paskelbta Azerbaidžano Respublikos Nepriklausomybės atkūrimo diena.

Iš kairės: S. Humbatov, A. Melianas, M. Gamzajevs, A. Kyrchjjev

Konferenciją pradėjo Seimo narys, Tarpparlamentinių ryšių su Azerbaidžano Respublika grupės pirmininko pavaduotojas Artūras Melianas. Jis pasidalino išpuodžiais iš Azerbaidžano Nepriklausomybės jubiliejaus šventės Baku, kur jam teko dalyvauti.

A. Melianas perskaitė Seimo Pirmininkės Irenos Degutienės sveikinimą konferencijos dalyviams. „Lietuvos Respublikos Seimas yra pasiruošęs stiprinti dvišalį bendradarbiavimą tarp abiejų valstybių ne tik politiniame, ekonominiame, bet ir kultūriniame lygmenyje. Kuomet mūsų tautas sieja tokios asmenybės kaip Vincas Krėvė, turime dėti pastangas, kad šio kūrėjo indėlis į abiejų šalių kultūrų suartinimą būtų deramai išsaugotas, o jo darbai bei idėjos – toliau tęsiamos.

Už pastangas tiesiant tiltus tarp lietuvių ir azerbaidžaniečių tautų ypatingai norėčiau padėkoti šios

konferencijos organizatoriui Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkui Mahirui Gamzajevui“, - rašoma Sveikinime.

Sveikinimo žodį tarė kultūros viceministras Stanislav Vidtmann.

Konferencijos dalyvius ir svečius sveikino Azerbaidžano ambasados Lietuvoje pirmasis sekretorius Ateš Kyrchjjev.

Kalbą pasakė Azerbaidžano valstybinio komiteto išėivijos reikalams atstovas Suradin Humbatov.

Konferencijoje pranešimus skaitė Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas, Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Mahiras Gamzajevs, Asociacijos „Lietuva – Azerbaidžanas“ pirmininkas, LR kultūros ministro patarėjas Imantas Melianas, publicistas, „Žinių radijo“ laidos „Žiniasklaidos anatomija“ vedėjas Vidmantas Valiušaitis, Mykolo Romerio universiteto docentas dr. Ramūnas

Trimakas, tarptautinės politikos apžvalgininkas Arūnas Spraunius, poetas, vertėjas Alfonsas Bukontas, Seimo Pirmininkės patarėjas, politologas Laurynas Kasčiūnas.

Pranešimuose buvo nagrinėjami Azerbaidžano istorijos, ekonomikos, geopolitikos, Lietuvos ir šios Pietų Kaukazo šalies istoriniai, diplomatiniai, kultūriniai ryšiai ir kt. A. Bukontas perskaitė azerbaidžaniečių kilmės lietuvių partizano Šakiro Sadykovo eilėraščių, kuriuos jis išvertė į lietuvių kalbą.

Konferencijos temų ratas buvo išplėstas Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininko dr. Ado Jakubausko, V. Krėvės-Mickevičiaus memorialinio buto-muziejaus direktoriaus Vlado Turčinavičiaus, Seimo nario Kazimiero Uokos pasisakymuose.

Konferenciją surengė Seimo Tarpparlamentinių ryšių su Azerbaidžano Respublika grupė, Lietuvos azerbaidžaniečių bendrija, Asociacija „Lietuva – Azerbaidžanas“.

Vilniuje vykusio konferencija buvo plačiai nušviesta Azerbaidžano žiniasklaidoje.

Azerbaidžaniečių tauta turi galias ir senas valstybingumo tradicijas, kurių šaknys siekia IV-III tūkstantmetį iki Kristaus gimimo. Per ilgus šimtmečius Azerbaidžanas ne kartą buvo praradęs savo nepriklausomybę, tačiau niekada nebuvo su tuo susitaikęs. Audringame XX amžiuje azerbaidžaniečių tauta du kartus turėjo galimybę atkurti savo valstybingumą. 1918 m. gegužės 28 d. buvo paskelbta Azerbaidžano Nepriklausomybė ir įkurta pirmoji parlamentinė valstybė Rytuose tiurkų kalbomis kalbančių tautų istorijoje. Tačiau šiai valstybei buvo lemta gyvuoti tik 23 mėnesius.

TBN inf.

Moldaviškas kryžius Lietuvoje kaip tikėjimo ir dėkingumo simbolis

Spalio 9 dieną Lietuvos moldavai, bendrijos „Dačija“ nariai, Kryžių kalne pastatė simbolinį kryžių su užrašu: „Už Moldovos ir Lietuvos šviesią ateitį“. Kryžius buvo pastatytas trims svarbioms datoms paminėti. 2009 m. bendrija „Dačija“ minėjo savo veiklos 20-metį. Pernai, gegužės 31 d., sukako 20 metų, kai Moldovos Respublika, pirmoji iš buvusių sovietinių respublikų, pripažino Lietuvos Nepriklausomybę. Šiomet, rugpjūčio 27 d., Moldovos Respublika šventė savo Nepriklausomybės paskelbimo 20-metį.

Lučija BARTKIENĖ

Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė

Pagamino liaudies meistras

Saulėtą sekmadienį, dangus virš Kryžių kalno buvo pasipuošęs puikiais debesėliais, lyg Dievo atsiųstais angelais sargais, 45 bendrijos „Dačija“ nariai iš Vilniaus, Kauno, Žiežmarių, Marijampolės, Skuodo, Klaipėdos, Pasvalio susirinko aplink balto akmens moldavišką kryžių. Kol vyrai statė kryžių, moterys traukė žvakes ir vėliavas. Ir štai pagaliau kryžius pastatytas.

Nuo šiolei, Kryžių kalne, šiame liaudies meno ansamblyje, kur sukaupia per šimtą tūkstančių kryžių, stovės ir moldaviškas, liaudies meistro pagamintas kryžius. Tai mūsų tikėjimo ir dėkingumo simbolis.

Kryžius – seniausias, universaliausias ir pasaulyje labiausiai paplitęs simbolis. Mes ilgai galvojame koks turėtų būti mūsų kryžius. Bendrijos „Dačija“ narys, architektas Vasilė Lupu, kuriam talkino jo sūnus Emilis, pasiūlė du kryžiaus projektus. Kartu nutarėm, kad kryžius turi būti archajiškas, Štefano Didžiojo laikų. Panašus stovi Senojo Orchei (Orhei Vechi) archeologiniame komplekse, Raut upės slėnyje (šiuo metų vyksta nominacijos procesas, kad Orhei Vechi viduramžių archeologinis kompleksas būtų įtrauktas į UNESCO

Pasaulio paveldo sąrašą).

Kryžių iš vientiso balto kalkakmenio luito pagamino Moldovos liaudies meistras Ion Lozan iš Kosouci (Cosauti). Iš tokio akmens pastatyti dauguma reprezentacinių namų Moldovos sostinėje Kišiniove. Spalio 1 d. kryžių pagal krikščioniškas tradicijas pašventino Sorokos Bažnyčios šventikas tėvas Jurie. Visą ceremoniją filmavo vietinė televizija TV SOR bei TV „Moldova International“ kūrybinė grupė, vadovaujama žurnalistės Ludmilos Barba.

Tikslas buvo kilnus

Nuo šios minutės prasidėjo kitas svarbus ir sudėtingas darbas: kryžiaus pervežimas į Lietuvą. Šiame etape nuoširdžiai padėjo broliai Sandu, Vladas, gyvenantis Kaune, ir Vasilė iš Klaipėdos. Moldovos Respublikos kultūros ministerijos Kultūros paveldo skyriaus leidimą bei transporto dokumentus parūpino buvęs bendrijos „Dačija“ narys, šiuo metu gyvenantis Moldovoje, Moldovos kariuomenės brigados generolas Vasilė Grosu.

Ir štai penkių mėnesių darbą mums pavyko baigti. Idėjos autorė Marija Andrievschi sakė, kad tikslas buvo kilnus ir Dievas padėjo.

Sutelkė bendruomenę

Pastačius kryžių, panelė Eva Marija ir vyriausia bendrijos „Dačija“

Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ nariai prie naujai pastatyto kryžiaus Kryžių kalne

narė ponja Olga Virlan - Binduokienė rumunų kalba sukalbėjo maldą „Tėve mūsų“, o Štefan Moldoveanu padainavo lietuviškai.

Moldovos Respublikos ambasadorius Lietuvoje ponas Igor Klippii, sveikindamas visus šio reikšmingo įvykio proga, sakė, kad tai buvo iššūkis visiems bendrijos „Dačija“ nariams.

Mes susitelkėme ir įvykdėme savo svajonę. Kauno Jėzuitų gimnazijos lietuvių kalbos ir literatūros dėstytoja Marija Baltuškaitė pabrėžė, kad šis baltas kryžius jai primins jos moldavę mamą, kurią ji prarado prieš dešimt metų. Vilniaus universiteto magistrantė panelė Nelea Railean iš Moldovos sakė, kad šis įspūdingas renginys ją labai sujaudino. Būdama toli nuo Tėvynės, ji pasijuto kaip savo šeimoje.

Priminė popiežiaus priesaką

Dėstytojas, žurnalistas Ipolitas Lieka priminė Kryžių kalno istoriją bei tradicijas susijusias su šia vieta: „Nuo senų laikų kryžius statė vargų ir ligų prispausti, įžadus padarę žmonės, tvirtai tikėję, kad pasveiks. Kryžiai buvo statomi žuvusiems, tremtiniams, nu-teistiesiems, be žinios prapuolusiems, istoriniams įvykiams ar jubiliejams paminėti. 1993 m. rugsėjo 7 d. Kryžių kalne lankėsi popiežius Jonas Paulius II. Susižavėjęs lietuvių tautos tikėjimo simboliu, jis kalbėjo: šį kalną turite rodyti visai Europai, visam pasauliui.“

Dabar Kryžių kalną žino visi. Čia nešami ir vežami kryžiai iš viso pasaulio, čia atvyksta įvairių tautų ir konfesijų žmonės“.

Gimė nauja tradicija

Manau, kad moldaviškas kryžius Kryžių kalne – tai nepakartojamas, kultūrinis, moralinis, istorinis įvykis. Bendras tikslas mus suvienijo, paskatino daugiau bendrauti, mes išgyveno-

me tuos pačius jausmus. Tie dvasiniai jausmai ilgai lydės mus tuose Lietuvos miestuose, iš kur mes atvažiuome. Šiame balto akmens kryžiuje iš Moldovos yra kiekvieno mūsų dvasios dalelė. Ten, prie Kryžių kalno, mes nutarėme pradėti naują tradiciją – kasmet susitikti prie mūsų kryžiaus.

Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“, jungiančios išseivius iš

Moldovos Respublikos ir Rumunijos, vardu dėkoju Lietuvos kultūros ministerijai, Tautiniu bendrijų namams, Vilniaus miesto tarybos nariams Sergejui Ursu ir Olgai Gorškovai, Šiaulių rajono Savivaldybės administracijos Kultūros paveldo skyriaus vedėjai Sigitai Tauterieniui, Moldovos Respublikos ambasadai Lietuvoje už pagalbą vykdam šį svarbų projektą.

Vilniuje atidengta skulptūrinė kompozicija dailininkui M. Dobužinskiui

Lapkričio 10 d. Vilniaus centre atidengta skulptūrinė kompozicija, skirta tarpukariu Lietuvoje kūrusiam žymiam scenografui, grafikai ir tapytojui Mstislavui Dobužinskiui.

Jonas RUMŠA

Paveikslas pakeitė planus

Vieta prie Vilniaus arkikatedros pasirinkta kaip simbolinė – iš jos menininko nutapytas paveikslas į Tiltro gatvę padėjo išsaugoti joje stovintį namą. Pastatą ketinta nugriauti, bet M. Dobužinskio paveikslas esą atskleidė tos vietos grožį, tad namas liko stovėti. Jame šiuo metu įsikūrusi vaistinė.

Skulptoriaus Kęstučio Musteikio ir architekto Algirdo Umbraso kompoziciją sudaro paveikslas rėmai ir molbertas, ant kurio pavaizduotas dailininko bareljefas. Žemiau išskalti žodžiai: „Tiltro g., 1907 m.“ XX a. pradžioje M. Dobužinskis tapė savo paveikslą.

Skulptūra sukurta rusų bendruomenės ir visuomeninės organizacijos „Mūsų dialogas“ iniciatyva. Jos vadovė Larisa Dmitrijeva, kalbėdama ceremonijoje, pažymėjo, kad mus visus sieja M. Dobužinskio talentas, nes jis buvo tiek rusų, tiek Lietuvos menininkas. „Tai žmogus, kuris padovanojo mums savo kūrybą ir padėjo išsaugoti dalelę Vilniaus senamiesčio“, – teigė ji.

Paminklas pastatytas visuomeninės organizacijos „Mūsų dialogas“ bei rusų bendruomenės lėšomis, 5 tūkst. litų įnašu prisidėjo Vilniaus miesto savivaldybė.

Tapo Lietuvos kultūros dalimi

Iš senos Lietuvos bajorų giminės kilęs M. Dobužinskis gimė 1875 m. Novgorode, mokėsi Vilniaus gimnazijoje, vėliau išvyko į Rusiją. Ten studijavo dailę ir teisę, vėliau dėstė Peterburgo dailės akademijoje, tapo profesoriumi. Būtent tarpininkaujant M. Dobužinskiui, M. K. Čiurlionio darbai buvo pirmą kartą parodyti Sankt-Peterburge.

Mūsų teatro dailės istorijoje M. Dobužinskis užima išskirtinę vietą, nes buvo vienas iš profesionaliosios scenografijos pradininkų. Dailininkas tapo Lietuvos kultūros dalimi. 1924 m. priėmęs Lietuvos pilietybę, jis dėstė Kauno meno mokykloje, įkūrė privačią meno studiją, apipa-

Kalba visuomeninės organizacijos „Mūsų dialogas“ vadovė Larisa Dmitrijeva

vidalino spektaklius Valstybės teatre, dalyvavo kuriant lietuvišką herbą, vėliavą, ordinus, pašto ženklus bei restauruojant senovės paminklus. 1938 m. Karo muziejuje atidaryta dailininko dekoruota Vytauto Didžiojo niša.

1939 m. M. Dobužinskis išvyko į Londoną rengti savo darbų parodos. Ten užklyptas Antrojo pasaulinio karo, menininkas į Lietuvą daugiau nebegrįžo. M. Dobužinskis mirė Niujorke 1957 m. lapkričio 20 d. Palaidotas Sent Ženevjev de Bua rusų kapinėse netoli Paryžiaus. Šiose kapinėse ilsisi rašytojo I. Bunino, balerinos M. Kšesinskos, kinorežisieriaus A. Tarkovskio ir daugelio kitų žymių rusų rašytojų, mokslininkų, artistų, dailininkų, kariškių, dvasiškių, valstybės ir politikos veikėjų palaikai.

Apie totorių kulinarinį paveldą – iš pirmų lūpų

Rugsėjo 16 d. Varėnos viešojoje bibliotekoje ir rugsėjo 27 d. Kauno įvairių tautų kultūrų centre buvo surengti Lietuvos totorių kultūros renginiai, skirti kulinariniam paveldui. Jų metu pristatyta knygelė „Šimtalapis ir ne tik... Lietuvos totorių kulinarinio paveldo paslaptys“.

Dainius BABILAS

Tai ne egzotika

Tikriausiai dažnas šalies gyventojas yra ragavęs populiarus totoriško pyrago šimtalapio, o gal net ir tradicinių totoriškų avienos koldūnų su krienais. Bet ar teko girdėti apie arbūzniką, lakšimą, peremiačius, sytą, džaimą ir kitus totoriškus skanėstus?

Daugeliui šie pavadinimai gali skambėti kaip tolimų šalių egzotika, bet Lietuvos totorių šeimos ruošia tokius patiekalus savo namuose, o receptus perduoda iš kartos į kartą. Anot doc. dr. Galinos Miškinienės, užuominų apie Lietuvos totorių kulinarinį paveldą galima rasti jau XVI a. raštuose, gausiau apie jį rašyta tarpukario laikotarpiu, tačiau sistemingai parengto leidinio iki šiol nebuvo. Todėl šiais metais įgyvendintą sumanymą išleisti totoriškų patiekalų receptų knygelę galima laikyti ne tik inovatyviu, bet ir išskirtinai intriguojančiu bei seniai lauktu įvykiu ne tik totorių bendruomenėje.

Sulaukė visuomenės dėmesio

Varėnos rajono totorių draugijos pirmininkė Lusia Gaidukevičienė, pristatydamą knygelę Kaune, pasidžiaugė, kad jos atliktas darbas sulaukė tiek dėmesio ir susirinkusiems mielai papasakojo, kaip ruošiamas kiekvienas iš leidinyje minimų patiekalų.

Kauno apskrities totorių bendruomenės pirmininkas Kęstutis Šafranavičius kalbėjo apie leidinio reikšmę. Sveikinimus išsakė LR kul-

tūros ministerijos Tautinių mažumų reikalų skyriaus vedėjas Kastytis Minkauskas bei Kauno miesto savivaldybės Kultūros skyriaus atstovė Inga Zinkevičiūtė.

Buvo prisiminta, kad tai jau ne pirmas Kauno ir Varėnos krašto bendradarbiavimas pristatant totorių kultūrą. Liusė ir Vladas Gaidukevičiai iš Subartonių kaimo Varėnos rajone yra nuolatiniai Lietuvos tautų festivalio „Kultūrų tiltai“ dalyviai. Ne kartą L. Gaidukevičienė pristatė totorišką siuvinėjimą karoliukais Kauno įvairių tautų kultūrų centre ir aktyviai dalyvavo Centro rengtuose fotografijos projektuose.

Totoriškų dainų padainavo Kauno totorių bendruomenės solistė Rima Kazėnienė.

Renginio metu veikė fotografijų paroda, skirta totorių kulinariniam paveldui. Daugumos nuotraukų autorius – dr. Jonas Paršeliūnas.

Abiejuose miestuose renginiai sulaukė didelio visuomenės susidomėjimo, nes tuomet buvo galima ne tik išsityti knygelę, bet ir apie viską sužinoti iš pirmų lūpų.

Totoriai vaišino

Pristatant leidinį neliko užmirš-

L. Gaidukevičienė yra ne tik puiki kulinarė, bet ir parašė knygutę apie totorių kulinarinį paveldą

tas visiems gerai žinomas totorių vaišingumas ir seniai paplitęs posakis: „Totorių koldūnas vertas bernardinų pilvo!“. Vakaro dalyviai galėjo išragauti kauniečių totorių Felicijos Ridzvanavičienės, Rimos Kazėnienės, Liucijos Kalkauskienės paruoštų patiekalų: mėsos pyrago arbūzniko, pyragėlių kastybij, vytintos mėsos.

Buvo gardu ne tik suaugusiems, bet ir vaikams. O bekalbant prie vaišių stalo bei bevartant naują knygelę neapleido mintis, jog jau metas Lietuvos totoriams atidaryti totoriškų patiekalų restoraną, kuriame būtų ne tik kibinų bei čeburekų, bet ir tikro totoriško šimtalapio, kokio neįmanoma surasti prekybos centruose.

Norite pramokti karaimiškai?

Jums padės pasikalbėjimų knygutė

Išleista Halinos Kobeckaitės parengta knygutė „Lietuviški – karaimiški – rusiški pasikalbėjimai“.*

Jonas RUMŠA

Knygutė gimė ne tuščioje vietoje

Pasikalbėjimų temų ratas apima žodžius ir posakius, kurie dažniausiai vartojami kasdieniniame gyvenime, butyje, paprastose situacijose: kaip pasisveikinti, atsisveikinti, susipažinti, prašyti, kviesti, padėkoti, apibūdinti metų laikus, skaičius, spalvas, maisto produktus ir kt. Iš viso knygutėje yra aštuoniolika skyrių. Ji leidžia savarankiškai dirbti su tekstu, sudarinėti sakinius, skaityti karaimų kalba parašytus žodžius.

„Iš pradžių buvo sumanyta apsiriboti tik lietuvių ir karaimų kalbomis, bet kadangi vasarą Trakuose jau dešimt metų veikia karaimų kalbos mokykla, į kurią susirenka daug žmonių iš Rusijos bei Ukrainos, buvo pridėta ir rusiška versija, - „Tautinių bendrijų naujienoms“ sakė H. Kobeckaitė. - Kad šis žingsnis buvo teisingas, patvirtino ir šiais metais atvykę mokyti kalbos žmonės. Be to, šie trikalbiai „Pasikalbėjimai“ įgalino mūsų svečius pasakyti kelis žodžius ne tik karaimiškai, bet ir lietuviškai. Tad nauda buvo dviguba. Ir aš tikrai tuo džiaugiuosi. Džiaugiuosi taip pat, kad šiandien dar yra žmonių, kurie kalba karaimiškai, ir kurie savo patarimais man pagelbėjo“.

Rengdama šį pasikalbėjimų žodynėlį, autorė, kaip ji rašo įžanginiame žodyje, rėmėsi savo a.a. vyro, vyresniojo dvasininko Mykolo Firkovičiaus parašytu karaimų kalbos vadovėliu „Mieņ karajče ūrianiam“ (Aš mokausi karaimiškai, 1996), jo drauge su turkų profesoriumi Timūru Kočaoglu parengtu karaimų kalbos

frazių rinkiniu „Karay, The Trakai dialect“, 2006 m. išleistu Vokietijoje, ir, be abejo, pagrindiniu šaltiniu – „Karaimų - rusų - lenkų žodynu“, išleistu Maskvoje 1974 m. ir sudarytu profesorių S. Šapšalo, N. Baskakovo ir A. Zajączkowskio.

Poreikis gimtajam žodžiui išlikti

„Senais laikais, kai karaimai kompaktiškai gyveno Trakuose, kalbėti karaimiškai nebuvo jokios problemos – ir su tėvais namie, ir su draugais kieme ar gatvėje, ir kenesoje. 1920 m., kai karaimai grįžo iš evakuacijos, Trakuose buvo atidaryta ir pirmoji karaimiška pradinė mokykla. Deja, ji gyvavo neilgai, ir gimtosios kalbos pamokos vėl persikėlė į namus ir į bendruomeninę mokyklą prie kenesos. Po II-ojo pasaulinio karo buvo uždaryta ir ta bendruomeninė mokykla. Liko tik šeima, kenesa (Ačiū Dievui) ir bendravimas su artimaisiais“, - teigė H. Kobeckaitė.

Deja, gimtosios kalbos vartojimo įgūdžiai pamažu nyko, mažėjo galinčių kalbėti karaimiškai skaičius, o mišrių šeimų gausėjimas dar labiau ujo kalbą iš gyvenimo. Visiems buvo paprasčiau susikalbėti lietuviškai, lenkiškai ar rusiškai. Kadangi profesinė karaimų veikla visada reikalavo mokėti kitas kalbas – mažiausiai dar dvi ar tris – silpo motyvai kalbėti karaimiškai.

„Tačiau, nepaisant nenumaldomai nykstančių gyvosios kalbos įgūdžių, poreikis išsaugoti, prisiminti bent kelis žodžius, rišančius žmogų su jo etnine kilme, su jo tautine savimone, kurios suvokimas, beje, tarp karaimų yra gana stiprus, išliko, - pažymėjo

H. Kobeckaitė. - Tai ir paskatino mane parašyti „Lietuviškus- karaimiškus-rusiškus pasikalbėjimus“, kuriuose apsiribojau tik buitine leksika ir paprastomis kasdienėmis frazėmis, kurios gali būti naudingos kiekvienam, norinčiam pasakyti kelis žodžius karaimiškai“.

Leidiny sudomins ir turistus

Šiais metais išleista ir kita H. Kobeckaitės knygutė – „Lietuvos karaimai. Trumpa apžvalga“ rusų kalba.**

Joje rašoma apie karaimų kalbą, nušviečiama karaimų apsigyvenimo Lietuvoje istorija, religija, santykiai su valstybe, nacionalinis-patriotinis judėjimas XX a. pradžioje, karaimų bendruomenių gyvenimas tarpukariu ir po Antrojo pasaulinio karo, tautinis karaimų atgimimas devintąjį praėjusio amžiaus dešimtmetį. Apybraižoje pateikiama teksto karaimų kalba pavyzdžių.

Šis glaustai parašytas, informatyvus leidinys, be abejo, sudomins ir turistus, kurių ypač vasarą Trakuose būna daug iš įvairių šalių. Autorė ketina jį išleisti ir anglų kalba.

H. Kobeckaitė – Lietuvos diplomatė, vertėja, žurnalistė, humanitarinių mokslų daktarė, profesorė. Ji buvo pirmoji Tautybių departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė, vėliau dirbo Nepaprastą ir įgaliotąją Lietuvos ambasadorę Estijoje, Turkijoje, Suomijoje, taip pat buvo ambasadorė Azerbaidžanui ir Uzbekijai, ėjo Prezidento Valdo Adamkaus patarėjos pareigas.

*H. Kobeckaitė. *Lietuviški-karaimiški-rusiški pasikalbėjimai*. Vilnius. 2011. 42 p.

**Галина Кобецакәйте. *Краткәий очерк о караимах в Лумве*. Vilnius, 2011. 37 p.

Knygoje – teisinės tautinių mažumų padėties Lietuvoje analizė

Baigiantis šioms metams, išėjo Elžbietos Kuzborskos knyga lietuvių ir lenkų kalbomis „Teisinė tautinių mažumų padėtis Lietuvoje“.*

Knygoje pateikiama Lietuvos tautinių mažumų teisių apsaugos problemų apžvalga tarptautinių ir viršnacionalinių standartų kontekste. Nepriklausomos Lietuvos valstybės užtikrinto tautinių mažumų teisinio statuso tema iki šiol nėra sulaukusi gilesnės analizės. Be to, pabandyti susisteminti visą su Lietuvos tautinių mažumų apsauga susijusių klausimų spektrą autorė ėmėsi vedina ir praktinių paskatų – 2010 m. sausio 1 d. neteko galios Tautinių mažumų įstatymas. Vadinasi, vykstant diskusijoms dėl naujojo teisės akto, visapusiškai aptarti šį klausimą yra ypač svarbu.

Knygos autorė siekė atskleisti tarptautinių ir viršnacionalinių tautinių mažumų teisių apsaugos standartų perkėlimą į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę bei jų įgyvendinimą. Kalbant apie praktinius temos aspektus, daugiausia dėmesio knygoje skiriama gausiausių mažumų – lenkų, rusų, taip pat žydų ir kt. – padėčiai aptarti.

Lietuvos tautinių mažumų apsaugos požiūriu labai svarbios yra su

romų mažumos padėtimi susijusios problemos – jas derėtų nagrinėti atskirai. Dėl specifinės šios mažumos narių teisinės bei faktinės padėties Lietuvoje, taip pat dėl knygos apimties joje nepateikiama išsamesnės šio klausimo apžvalgos. Autorės nuomone, apie romų mažumos teisinę padėtį Lietuvoje derėtų parengti atskirą analizę.

Knyga sudaryta iš dviejų dalių – parengiamosios (I–IV skyriai) ir pagrindinės (V–VI skyriai).

Pirmas skyrius laikytinas įvadininiu – jame pateikiamos pagrindinės su tautinių mažumų apsauga susijusios sąvokos, aptariamos svarbiausios dogminės ir teisinės problemos, taip pat atskleidžiama tautinės mažumos samprata.

Antrame skyriuje pateikiama Lietuvos tautinių mažumų teisių 1918–1940 m., t.y. valstybės nepriklausomybės laikotarpiu, apžvalga, ypač svarbi Lietuvos tautinių mažumų teisinio reguliavimo istorijos kontekste. Ji leidžia atskleisti istorinę šiuolaikinio teisinio reguliavimo perspektyvą. Be to, šiame skyriuje rašoma apie tuometę demografinę padėtį, mažumų atžvilgiu vykdytą Lietuvos valdžios institucijų politiką.

Tarptautiniai teisiniai tautinių mažumų teisių apsaugos standartai bei nacionalinių teisės aktų tautinių mažumų klausimais apžvalga pateikiama trečiame skyriuje.

Ketvirtame skyriuje rašoma apie mažumų teisių apsaugos institucijas ir jų naudojamas apsaugos priemones.

Pentame skyriuje aptariamos tautinių mažumų teisių ir laisvių, ypač reikšmingų kalbinių teisių tapatumui išsaugoti, įgyvendinimo galimybės.

Šeštame knygos skyriuje pateikiamos išvados dėl tautinių mažumų teisių apsaugos tarptautinių standartų įtakos Lietuvos Respublikos įstatymams bei jų narių faktinei padėčiai.

E. Kuzborska – teisės mokslų daktarė. Leidinių žmogaus teisių, ypač tautinių mažumų teisių apsaugos klausimais, autorė. Šiuo metu dirba Baltstogės universiteto (Lenkija) Vilniaus filialo dėstytoja.

*Teisinė tautinių mažumų padėtis Lietuvoje. Elžbieta Kuzborska. Vilnius. Artprint. 2011. 256 p.

Ochrona prawna mniejszości narodowych na Litwie. Elžbieta Kuzborska. Vilnius. Artprint. 2011. 256 p.

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

T. Ševčenkos eilės – įvairiomis kalbomis

Spalio 21 d. Tautinių bendrijų namų Renginių salėje vyko vakaras, skirtas įžymaus ukrainiečių poeto Taraso Ševčenkos kūrybai.

Renginį pradėjusi Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė akcentavo poeto kūrybos įtaką ukrainiečių tautos savimonės formavimuisi. Ji pažymėjo, kad T. Ševčenkos poezija išversta daugiau

kaip į 130 pasaulio kalbų, o tai liudija, kad poeto eilės artimos įvairių tautybių žmonėms.

Sveikinimo žodžiu į susirinkusius kreipėsi Ukrainos ambasadorius Lietuvoje Valerij Žovtenko.

Vakaro dalyviams buvo pademonstruotos skaidrės su T. Ševčenkos paminklais įvairiose šalyse. Priminsime, kad rugsėjo 3 d. paminklas didžiajam Ukrainos sūnui

buvo iškilmingai atidengtas Vilniaus senamiestyje. Apie tai rašėme praėjusio mėnesio „Tautinių bendrijų naujienų“ numeryje.

Skambėjo azerbaidžaniečių, lezginų, lietuvių, latvių, lenkų, estų, karaimų, vengrų, rumunų, graikų, esperanto kalbomis poeto eilės, kurias deklamavo Lietuvos tautinių bendrijų atstovai.

TBN inf.

Straipsnių rinkinys

„Holokaustas Lietuvoje 1941 – 1944 m.“

Gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras išleido knygą „Holokaustas Lietuvoje 1941 – 1944 m.“.*

Holokaustas – bene didžiausia XX amžiaus Lietuvos istorijos tragedija. Per kelis 1941 m. mėnesius buvo nužudyta apie 80 proc. Lietuvoje gyvenusių žydų (150-160 tūkst. žmonių). Dar niekada Lietuvos istorijoje per tokį trumpą laiką nebuvo nužudyta tiek daug žmonių. Lietuvos žydų bendruomenė iš esmės buvo sunaikinta jau 1941 m. liepos-spalio mėnesiais. Likusieji žydai nužudyti 1942-1945 m. Iš viso nacių okupacijos metais buvo nužudyta 195-196 tūkst. Lietuvos žydų. Tiesa, ne visi jie nužudyti Lietuvoje, dalis (keliolika tūkstančių žmonių) žuvo nacių koncentracijos stovyklose Vokietijoje, Lenkijoje, Latvijoje ir Estijoje. Nacių okupacijos ir karo pabaigos sulaukė vos 5-10 proc. Lietuvos žydų.

Aukų skaičius atskleidžia mil-

žinišką tragedijos mastą. Buvo sunaikinti ne tik žmonės, bet ir šimtmečius kurta kultūra, papročiai, tradicijos, išgrobstytos materialinės vertybės. Holokaustas, kaip istorijos pamoka, ateities kartoms parodė, ką gali padaryti neapykantos apakinti ir moralinę atsakomybę praradę žmonės.

Lietuvos Respublikos Seimas 2011-uosius paskelbė Holokausto aukomis tapusių Lietuvos gyventojų atminimo metais. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras įprasmino šiuos atmintinus metus straipsnių rinkiniu „Holokaustas Lietuvoje 1941 – 1944 m.“, kuriame koncentruotai atskleidžiami įvairūs holokausto istorijos Lietuvoje aspektai. Knygoje išspausdinti straipsniai tematiškai suskirstyti į penkis skyrius: „Didieji Lietuvos getai“, „Holokaustas provincijoje“, „Lietuvių policija ir holokaustas“, „Žydų turtas ir kultūros vertybės“ ir

„Žydų gelbėjimas“. Ši knyga atspindi daugelio istorikų įdirbį, nagrinėjant holokausto temą per pastaruosius keliolika metų ir kiekvienas, besidomintis šia tema, gali rasti pageidaujama straipsnių šiame leidinyje.

„Holokaustą svarbu pažinti ir suvokti siekiant įveikti nacionalistines ir antidemokratinės ideologijas, plėtoti demokratinę visuomenę, ugdyti toleranciją ir kitoniškos kultūros supratimą. Holokaustas nebuvo tik žydų tragedija, tai buvo visuotinis mūsų bendrapiliečių sunaikinimas, tai buvo visos Lietuvos tragedija“, - knygos įvade rašo šio leidinio sudarytojas humanitarinių mokslų daktaras Arūnas Bubnys.

*Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m. Straipsnių rinkinys. Sudarė Arūnas Bubnys. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2011. 604 p., iliustr. Santr. angl. Tiražas 1000 egz.

Neįsisavinta praeitis primena

Robertas van Vorenas savo knygoje* analizuoja jautrius Lietuvos istorijos įvykius – atskleidžia tragišką Lietuvos ir Olandijos žydų likimą bei bando atsakyti į dažnai užduodamą klausimą – kodėl? Atsakymas į šį klausimą nėra lengvas ir paprastas. Autorius laužo nusistovėjusius lietuvių ir olandų galvosenos stereotipus ir kritiškai žvelgia į juoda – balta principu konstruojamą pasakojimą.

Knygoje analizuojamas žydų persekiojimas ir žudymas, bet taip pat daug dėmesio skiriama mūsų istoriografijoje dažnai pamirštamai žudikų ir stebėtojų situacijai aptarti. Kas lėmė tokį didelį indifferencijos laipsnį savo bendrapiliečių skriaudų ir žudynių atžvilgiu? Kokie buvo žudikų

motyvai? – tokie ir panašūs klausimai keliami R. van Voreno knygoje.

Autorius parodo liūdną tiesą, kad žudikai nėra asocialūs ir kraujo ištroškę monstroi. Dažniausiai tai gero išsilavinimo ir padėties visuomenėje žmonės. Knygoje aprašomi nužmoginimo mechanizmai, kuriais sukuriama distancija tarp tos pačios šalies piliečių. Ši distancija vienus padaro budeliais, o kitus pasyviais stebėtojais.

Knygoje pristatomi ir universalūs mechanizmai, naudojami nužmoginimui, atsiribojimui ir žudynių pateisinimui. Autorius pažymi, kad šie mechanizmai ir procesai, deja, nėra vien XX amžiaus įvykiai. Jie tebenau dojami bei vyksta ir mūsų dienomis.

R. van Vorenas (g. 1959 m.) – sovietologas, šiuo metu dėsto politikos mokslus Vytauto Didžiojo ir Valstybiniam Ilijos (Tbilisis, Gruzija) universitetuose, vadovauja organizacijai „Globali iniciatyva psichiatrijoje“. R. van Vorenas – knygų „On Dissidents and Madness“ (2009 m.) ir „Cold War in Psychiatry“ (2010 m.) autorius, daug rašęs apie Sovietų Sąjungą, Antrąjį pasaulinį karą, psichinę sveikatą ir žmogaus teises.

*Neįsisavinta praeitis. Holokaustas Lietuvoje. Undigested past. The Holocaust in Lithuania. Robert van Voren. Iš anglų kalbos vertė Linas Venclauskas. Kaunas. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2011.

Tautinės mažumos Bulgarijoje

Bulgarijoje šiuo metu gyvena 7,3 mln. žmonių. Bulgariai sudaro 84,8 proc. gyventojų. Skaitlingiausia etninė mažuma yra turkai. Jie sudaro 8,8 proc. Toliau eina romai – 4,9 proc. Pagal santykinį romų skaičių Bulgarija užima pirmą vietą Europoje. Kitos etninės grupės, kurių priskaičiuojama iki keturiasdešimties, sudaro 0,7 proc. Tai rusai, armėnai, vlsai, graikai, žydai ir kt.

Žlugus komunistiniam režimui, pakito valstybės politika tautinių mažumų atžvilgiu. Pavyzdžiui, buvo priimta teisinių aktų, kurie atstatė turkų kilmės piliečių teises kultūros srityje. Mokyklose įteisintos keturių valandų turkų kalbos fakultatyvi-

nės pamokos per savaitę. Turkams gražinti jų buvę vardai ir pavardės, per prievartą subulgarinti Todoro Živkovo valdymo metais.

Šalies konstitucija skelbia „vienos nacijos valstybės“ doktriną: Bulgarija yra unitarinė vienos nacijos valstybė. Šią deklaraciją pripažįsta visi etninių grupių atstovai ir politinės jėgos. Pagrindinis įstatymas garantuoja kalbinių ar etninių grupių politines teises.

Valstybė gina tautinių mažumų teises ir sprendžia konfliktines situacijas, jeigu tokios iškyla.

Bulgarijoje, kaip ir kitose Europos šalyse, yra problemų dėl romų. Daugiau kaip pusė šios etninės grupės atstovų neturi jokio išsilavi-

nimo, tarp romų didelis nedarbas, primityvios buities sąlygos. Valdžia mano, kad pagerinti šią padėtį galima integravus romus į Bulgarijos visuomenę.

Bulgarijoje gyvena apie 15 tūkst. rusų. Pagal 2001 m. surašymo duomenis, tai trečia etninė mažuma. Daugiausia rusų į Bulgariją persikėlė po Spalio revoliucijos ir Pilietinio karo, tačiau kompaktinės rusų gyvenvietės šioje šalyje egzistavo iki to laiko daugelį šimtmečių. Yra kelios rusų organizacijos: „Tėvynainių sąjunga“, „Rusų baltagvardiečių ir jų palikuonių sąjunga Bulgarijoje“, Rusų kultūros centras, internetinė svetainė.

SUMMARY

Nationality Will Not Be Entered in Passports. The Human Rights Committee of the Seimas has rejected suggestions from some members of the Seimas to supplement laws on passport and personal identity card with amendments allowing indication of nationality in passports. The purpose of these amendments was to allow citizens entering information on their nationality in passports and personal identity cards if they request so. The Committee took into consideration the fact that nationality of a person is not data confirming personal identity or citizenship and allowing identification of that person. The Committee also noted that such entry could possibly entail some manifestations of discrimination or illegal privileges.

Inter-Institutional Action Plan for Promotion of Non-Discrimination for 2012-2014 Was Approved. The Government has approved the Inter-Institutional Action Plan for

Promotion of Non-Discrimination for 2012-2014.

The purpose of the Inter-Institutional Action Plan for Promotion of Non-Discrimination for 2012-2014 is to assure implementation of educational measures for promotion of non-discrimination and equal opportunities and to increase legislative awareness, mutual understanding and tolerance in relation to gender, race, nationality, language, origins, social status, beliefs or attitudes, age, sexual orientation, disability, ethnic affiliation or religion.

A broad programme of actions was prepared for implementation of these tasks. It shall include seminars, lectures and trainings in the area of promotion of non-discrimination, tolerance and respect to humans.

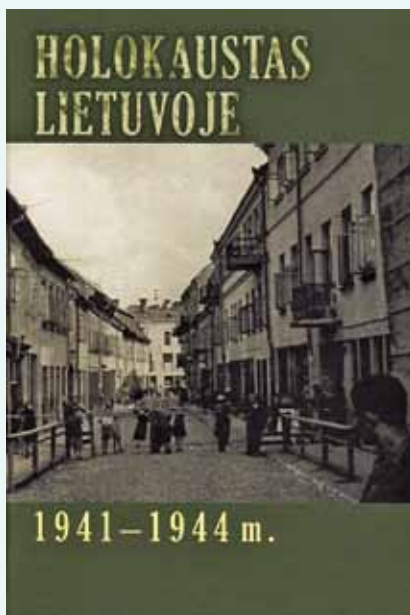
J. Rumša. Lithuania Paid Tribute to Memory of Its Residents Victims of the Holocaust. Events and official ceremonies all over the country have paid tribute to memory of Lithuanian residents victims of the Holocaust. During the World War II, the Nazis and their local collaborators exterminated

over 200,000 of Jews – almost entire community of Lithuanian Jews, who lived here for many centuries.

The 10th Anniversary Festival of Children and Youth of Lithuanian National Communities. On 8 October, Dance Theatre of National M. K. Čiurlionis School of Art hosted the 10th anniversary festival of children and youth of Lithuanian national communities, where bands of Armenians, Germans, Jews, Tatars, Russians, Ukrainians, Byelorussians, Karaites and the Romani took part, coming from Vilnius, Alytus, Kaunas, Visaginas, Kėdainiai and Jonava.

A Book by H. Kobeckaitė 'Lietuviški – karaimiški – rusiški pasikalbėjimai' (Lithuanian-Karaim-Russian conversations) Was Published. The conversations comprise words and phrases that are most frequently used in daily life: how to say hello and goodbye, to get acquainted with someone, to ask, to invite, to give thanks, to name seasons, numbers, foods, etc.

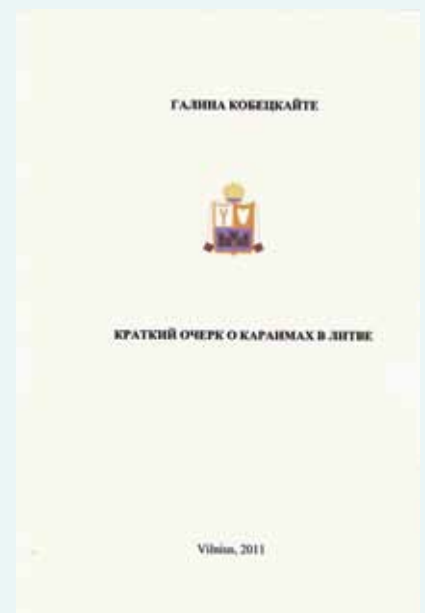
Naujos knygos

Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m. Straipsnių rinkinys. Sudarė Arūnas Bubnys. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2011. 604 p., iliustr. Santr. angl. Tiražas 1000 egz.
p. 19

Elžbieta Kuzborska. Teisinė tautinių mažumų padėtis Lietuvoje. Vilnius. Artprint. 2011. 256 p.
p. 18

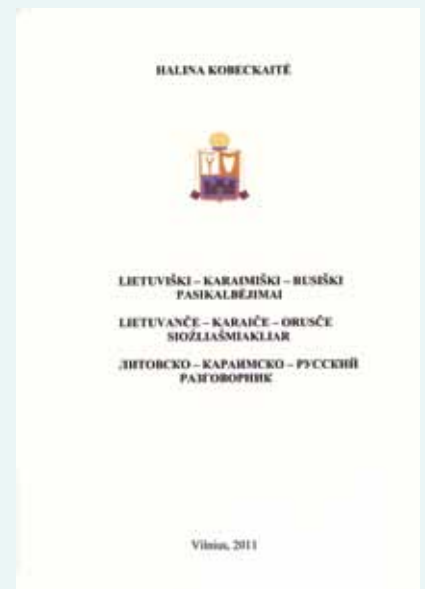
Галина Кобецкайте. Краткий очерк о караимах в Литве. Vilnius. 2011. 37 p.
p. 17

Neįsisavinta praetis. Holokaustas Lietuvoje. Undigested past. The Holocaust in Lithuania. Robert van Voren. Iš anglų kalbos vertė Linas Venclauskas. Kaunas. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2011. 196 p.
p. 19

Ochrona prawna mniejszości narodowych na Litwie. Elżbieta Kuzborska. Vilnius. Artprint. 2011. 256 p.
p. 18

Halina Kobeckaitė. Lietuviški-karaimiški-rusiški pasikalbėjimai. Vilnius. 2011. 42 p.
p. 17

Lapkričio 28 d. Lietuvos kariuomenės Vilniaus įgulos karininkų ramovėje vyko tautinių bendrijų festivalio „Draugų būry“, skirto Tautinių bendrijų namų veiklos 20-osims metinėms pažymėti, koncertas. Vlodo Uznevičiaus nuotraukose užfiksuotos kai kurios koncerto akimirkos.

